برسد به دست آقای ضرغامی

سیدسعید چوبداری
کارشناس ارشد علوم سیاسی و روابط بین‌الملل

گردشـگری بزرگ‌ترین و سـودده‌ترین صنعت در بخش خدمات در جهان اسـت، با نقشی کم‌نظیر و تعیین‌کننده در افزایش و پایداری تولید ناخالص داخلی کشورها و بهبود سریع رشد اقتصادی. گردشگری همچنین با توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع پیوند دارد؛ چراکه هم زمینه جذب سـرمایه‌گذاری خارجی را فراهم می‌آورد و هم در توسعه شهری و تحول‌آفرینی در جوامع روستایی و کم‌برخوردار نقش مثبتی ایفا می‌کند.

اگـر زنان و جوانان را موتور محرکه توسـعه بدانیم، گردشـگری می‌تواند برای زنان آموزش، دسـتیابی به فرصت‌های برابر، درآمدزایی و اشتغال را به ارمغان آورد و درباره جوانان نیز ظرفیت‌های بالقوه اشتغال در حوزه جوانان را به ظرفیت‌های متنوع بالفعل تبدیل کند. گردشـگری حتی به حفظ و پایداری منابـع میزبان ازجمله میراث فرهنگی، آثار طبیعی و زیست‌بوم کشور هدف کمک می‌کند و در نهایت راهی برای فرار از اقتصاد تک‌محصولی و توسـعه پایدار و حتی ایجاد صلح و ثبات و آرامش در مناطق مختلف جهان به شـمار می‌رود. به اذعان یونسـکو ایران یکی از ۱۰ کشور دنیا با بالاترین امکان جذب گردشـگر ارزیابی شـده اسـت، این در حالی اسـت که «اقتصاد گردشگری» در کشـورمان در زمینه دستیابی به اهداف از پیش تعیین‌شده ناموفق بوده است. براساس سند چشم‌انداز توسعه ۲۰ساله کشور قرار بود از محل گردشگران ورودی به ایران سالانه ۲۵ میلیارد دلار نصیب کشور شود و ایران هر سال میزبان ۲۰ میلیون نفر گردشگر خارجی باشد؛ اما بنا به اعلام وزارت کشور ۸۵ درصد از اهداف برنامه توسعه چشم‌انداز ۲۰ساله در بخش گردشـگری محقق نشده است و براسـاس خوش‌بینانه‌ترین ارزیابی‌ها سهم گردشگری از اقتصاد ایران تنها چیزی معادل ۱۰ درصد از صادرات غیرنفتی کشور است.

در زمینه تأثیرگذاری گردشگری بر حوزه اشتغال نیز اگرچه سهم فعالان حوزه توریسم در دنیا به طور متوسط ۱۰ درصد است؛ اما در ایران این میزان معادل نصف معیار جهانی و در حدود پنج درصد ارزیابی می‌شود. همه اینها در حالی است که کشورهای مختلف جهان با پایش، ارزیابی و تمرکز بر نقاط قوت خود در حوزه گردشگری در سال‌های اخیر به‌ویژه پس از پایان پاندمی کرونا تلاش کرده‌اند تا گردشـگری را به اهرمی برای توسعه اقتصادی و دسـتیابی به درآمدهای جدید و ایجاد مشاغل پایدار تبدیل کنند. برای مثال در کشورهای همسایه ایران، ترکیه موفق شده درآمدهای خود از محل ورود گردشگران خارجی را در سـال گذشـته به میزان ۵۳ درصد افزایش دهد و به رقم چشـمگیر ۴۶ میلیارد دلار در سـال برسـاند. برای درک بزرگـی این رقم کافی اسـت بدانیم در زمان مشابه کل صادرات نفت ایران چیزی حدود ۵۴ میلیارد دلار بوده است. به اینها می‌توان سـرمایه‌گذاری بیش از صد میلیارددلاری قطر برای سـاخت ورزشگاه و زیرساخت‌های مورد نیاز برگزاری جام جهانی فوتبال در سـال گذشـته و نیز پروژه‌هـای بلندپروازانه و گران‌قیمت عربستان سعودی برای ایجاد هتل‌ها، دهکده‌های لوکس گردشگری و حتی راه‌اندازی خط هوایی جدید با نام «ریاض» را که بر حوزه ورود گردشگران خارجی به این کشور تمرکز دارد، اضافه کرد.

درحالی‌که همـه در دنیا تلاش می‌کنند به حداکثر بهره‌بـرداری از مواهب صنعت گردشـگری برسـند، آیا واقعا لازم و بلکه واجب نیسـت ما هم در داخل کشور با ایجاد برخی تغییرات فرهنگی و فراهم‌آوردن زیرسـاخت‌های لازم و هدف‌گذاری‌های واقعی، و نه تکرار شـعار و آرزوهای دسـت‌نیافتنی، درصدد رفع عقب‌افتادگی کشور در حوزه گردشگری باشیم؟ بدیهی است که در این زمینه شناسایی نقاط قوت و ضعف گردشگری کشـور از اهمیت بالایی برخوردار است: برای مثال می‌توان برخی از نقاط قوت کشور در حوزه توریسم را شامل تنوع اقلیمی، ارزان‌بودن سفر، خوراک و اقامت در مقایسه با دیگر کشورهای جهان، وجود زیرساخت‌های حداقلی به‌ویژه در حوزه حمل‌ونقل، وجود منابع گردشگری بسیار متنوع و نیز فرهنگ غنی میهمان‌نوازی در میان مردم کشورمان دانست. ایـن در حالی اسـت که برخی از مهم‌تریـن نقاط ضعف در ارزیابـی وضعیت موجود گردشگری کشور به‌ویژه از نگاه گردشـگران خارجی را می‌توان شامل وجود یک تصویر منفی برساخته از طرف جریان‌های سیاسی و رسانه‌ای عمدتا غربی از ایران، متمرکزبودن گردشـگران در چند هدف گردشگری مشخص ازجمله اصفهان، شیراز، تهران و مشهد، سـخت‌گیرانه‌بودن برخی از قوانین و محروم‌شـدن گردشـگران از برخی از عادی‌ترین اقدامات و تفریحات، نامتقارن‌بودن امکانات زیرسـاختی مرتبط با اقامت در شـهرها و استان‌های کشور، خدمات‌دهی غیراستاندارد به گردشگران حتی در شهرهای بزرگ و در آخر موارد تأسف‌باری مانند فیلترینگ اینترنت و حتی نبود سرویس‌های بهداشتی مناسب به‌ویژه در جاده‌های برون‌شهری دانست.

به نظر می‌رسد اگرچه حل برخی از مسائل فوق نیاز به اقدامات اساسی ازجمله تغییر گفتمانی در سـطوح قانون‌گذاری، نظارت و اجرا دارد؛ اما برای حل برخی از مشـکلات می‌توان راهکارهای مناسـبی اتخاذ کرد که از میان همه آنها در اینجا فقط به یک مورد اشاره می‌شـود: تنوع‌بخشی مقاصد گردشـگری و ایجاد ظرفیت‌های جدید همان‌طور کـه پیش‌تر بیان شـد، تمرکز مقاصد گردشـگری داخلی و خارجی بر چند شـهر، بنای تاریخی یا جاذبه طبیعی شناخته‌شـده خود باعث عدم تقارن امکانات و زیرساخت‌های گردشگری در نقاط مختلف کشور و فرسایش منابع موجود و محروم‌ماندن دیگر نقاط از دستاوردهای اقتصادی ناشی از صنعت توریسم شده است. براساس‌این به نظر می‌رسد تعریف مقاصد گردشگری جدید و جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در آنها، ایجاد معافیت‌های قانونی و در نهایت تشویق و هدایت گردشگران داخلی و خارجی به سوی این مقاصد جدید گردشـگری بتواند راه‌گشای حل برخی از مشکلات صنعت گردشگری کشور باشـد. برای مثال همواره شاهد آن هستیم که با فرارسیدن هر تعطیلی یا در ایام نـوروز و حتی در ایام غیرتعطیل فصل تابسـتان بخش بزرگـی از جمعیت ۱۲میلیونی پایتخت با خودروی شـخصی به سمت استان‌های شمال کشور به‌ویژه مازندران حرکت می‌کنند که این رویکرد در چند دهه باعث به وجود آمدن مشـکلات عدیده‌ای از همان ابتدای شروع سـفر تا زمان بازگشت این لشکر میلیونی گردشـگران به تهران می‌شود. چنانچه سیاست‌های تنوع‌بخشی به مقاصد گردشگری در کشور با جدیت دنبال شود، در دسـترس‌ترین و مؤثرترین راهکار در این زمینه فراهم‌شدن امکانات زیرساختی و اقامتی در شـرق استان تهران برای حضور و اقامت کوتاه‌مدت و بلندمدت گردشگران داخلی و سپس گردشگران خارجی خواهد بود.

بخش شـرقی اسـتان تهران به‌ویژه شـهرهای دماوند، فیروزکوه و حتی شهرهای کوچک‌تری مانند کیلان و آبسرد دارای ویژگی‌های بسیاری برای جذب گردشگران ازجمله طبیعـت و اقلیم زیبا و متنوع، آب و هوای ییلاقی، آثـار تاریخی و جاذبه‌های طبیعی و از همه مهم‌تر امکان دسترسـی بسـیار آسـان و ایمن از پایتخت هستند؛ به گونه‌ای که فاصلـه میان نقاط مختلف اسـتان تهران ازجمله فـرودگاه بین‌المللی امام خمینی تا دشـت‌های حاصلخیز، رودخانه‌های پرآب و کوهسـتان خوش آب‌وهوای شرق استان تهران حدود یک تا حداکثر دو سـاعت است؛ اما تبدیل‌شدن دماوند و فیروزکوه به قطب جدید گردشـگری کشور نیازمند فراهم‌شدن امکانات اقامتی و از طرفی تحریک تقاضای سفر داخلی و خارجی به این نقاط از طریق معرفی و بازاریابی اصولی در بازار گردشگری داخلی و بین‌المللی اسـت. به‌این‌ترتیب تلاش برای ایجاد یک قطب جدید گردشـگری در شرق اسـتان تهران با توجه به فراهم‌بودن بسیاری از امکانات و زیرساخت‌های لازم بسـیار ساده‌تر از سرمایه‌گذاری بر نقاطی است که فاقد حداقل زیرساخت‌های مورد نیاز صنعت گردشگری هستند.

برج «شبلی» از دوره سلجوقیان در مرکز شهر دماوند، بین دو محله «فرامه» و «قاضی» واقع شده است

اما مهم‌ترین و محوری‌ترین مزیت منطقه دماوند و فیروزکوه برای تبدیل‌شدن به یک مقصد محبوب، فراگیر و پرجاذبه برای گردشگران داخلی و خارجی مجاورت این منطقه با پایتخت است که باعث می‌شود میلیون‌ها گردشگر ساکن استان تهران و حتی استان‌های همجوار به صورت بالقوه علاقه‌مند به گذراندن تعطیلات خود در اقلیم دوست‌داشتنی شرق استان تهران باشـند. به‌این‌ترتیب با توجه به فراهم‌بودن اغلب شاخص‌های لازم برای تبدیل‌شـدن منطقه دماوند و فیروزکوه به یک گرانیگاه جدید در حوزه گردشگری، عمده‌ترین مانع برای این اتفاق فقدان اقامتگاه‌های عمومی شامل هتل‌ها، اقامتگاه‌های بوم‌گـردی و کمپ‌های طبیعت‌گردی با ظرفیتی اسـت که پاسـخ‌گوی حجم بالایی از گردشگران داخلی و خارجی باشد و برای رفع این نقیصه، تسهیل سرمایه‌گذاری با هدف ساخت انواع اقامتگاه عمومی در این منطقه اولویت اصلی به شمار می‌رود. در این زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی همواره یک هدف محسوب می‌شود؛ ولی با توجه به شرایط مناسب اقتصادی این منطقه جذب و فعال‌سـازی سرمایه داخلی پاسخ کوتاه‌مدتی به عطش گردشگرانی است که مایل به تجربه‌ای جدید و متفاوت هستند.

پررونق‌بودن صنایعی مانند کشاورزی، دامداری و فراوری محصولات، خدمات به‌ویژه رسـتوران‌داری و وجود ده‌ها کارخانه تولیدی و شـهرک‌های صنعتی و حتی پارک‌های رشد و فناوری در منطقه دماوند و فیروزکوه و سایر شهرهای شرق استان تهران نوید آن را می‌دهد که در صورت مانع‌زدایی و مشـوق‌های دولتی، جذب سرمایه داخلی از میان فعالان اقتصادی بومی این مناطق امری سهل و در دسترس باشد.

نگـــاه

تدوین برنامه کافی نیست

بازگشایی دروازه‌های اقتصادی تضمین می‌خواهد

پیمان پژوهنده

این روزها که مجلس مشغول بررسی برنامه هفتم توسعه است و گه‌گاهی اخباری خوش از سـوی سخنگوی کمیسـیون تلفیق در خانه ملت به گوش می‌رسد، ضرورت ایجاد سـازوکارهایی برای اجرای ایـن قوانین و به عبارتی بهتـر، ضمانت اجرائی آنها ضروری به نظر می‌رسـد. یکی از این اخبار، «تصویب مواد ۳ و ۴ لایحه برنامه به منظور رفـع موانع پیش‌روی بخـش خصوصی، تعاونی‌ها و کارآفرینان بود که مشـکل وثیقه بانکی بخش خصوصی برای دریافت تسـهیلات را برطـرف می‌کند؛ یعنی دامنه وثایق گسـترش پیدا می‌کند؛ به طوری که همه اموال منقـول و غیرمنقول اعم از طلب، نفع و منفعت به‌عنوان وثایق به حسـاب می‌آید. همین‌طور دولت باید نرخ سـود بازرگانی واردات و همچنیـن مباحث تعرفه‌ای صادرات را متناسـب با سیاسـت‌های تجاری و صنعتی مصوب کند. از سوی دیگر گویا قرار است کم‌اظهاری و بیش‌اظهاری در گمرکات هم با اصلاح سیاسـت‌های ارزی، زیرسـاخت‌های تبادلات ارزی و اصلاح سازوکارهای گمرکی حل‌وفصل شـود». اخباری که باید حال و روز فعـالان خرد و کلان اقتصادی را خوش کند؛ اما در واقع چنین نیسـت. با نگاهی به عملکرد دولت‌ها و حجم مصوباتی که بر زمین مانده اسـت، می‌توان دریافت چرا اظهارات آقای سخنگو، تنها کام را شیرین می‌کند و نه جان را. واقعیت این اسـت که حدود ۱۰ درصد از احکام برنامه توسـعه‌ای ششم محقق شده‌اند -آن‌هم درحالی‌که برنامه ششم یک سال دیگر هم تمدید و اجرای آن از پنج سال به بیش از شش سال رسید- با این حال، هنوز بیش از ۹۰ درصد احکام و مصوبات روی کاغذ مانده‌اند. این‌همه در حالی اسـت که برنامه‌های توسعه‌ای، اهداف کلانی مانند رشد اشتغال و رشد اقتصادی را نشانه می‌گیرند؛ بنابراین اجرانشدن مصوبات به طور مستقیم بر این دو مقوله اساسی اقتصادی مؤثر خواهند بود و هرگونه بی‌اعتنایی و تأخیر تخصیص اعتبارات یا تدوین آیین‌نامه‌های اجرائی در کنار بی‌توجهی به بازارهای رقابتی و توفیق‌نداشـتن در کنترل نرخ ارز می‌تواند ما را از اهداف کلان یادشـده دور یا به طور کلی منحرف کند. براسـاس‌این بسـیار واضح اسـت که بدون ضمانت اجرائی، برنامـه باز هم در حد حرف و شـعار باقی می‌ماند. این موضـوع لزوم حضور قدرتمند دو قوه تقنینی و قضائی کشـور را روشـن می‌کند تا ضمن آمادگی برای ریل‌گذاری‌های جدیـد، ابزارهای نظارتـی، بازدارنده و کارآمد نیز به خدمت گرفته شـوند. حال به نظر می‌رسـد مجلس می‌تواند با وضع قوانین محکم و بدون شـبهه که تکالیفی صریح و روشـن را بر دوش دولـت می‌گذارد، ضمانت اجرائی لازم را فراهـم کند؛ زیرا می‌دانیم در بسـیاری از بخش‌های برنامه از عبارات «دولت مجاز اسـت» یا «دولت اختیار دارد» یا «دولت می‌تواند» اسـتفاده می‌شـود که به کار بردن همین عبارات مختصر می‌تواند راه‌های فرار از مسئولیت را هموار کند؛ چنان‌که تاکنون شاهد آن بوده‌ایم. از سوی دیگر، مجلس انقلابی باید بکوشد در کنار دولت، ساختارهای غلط در عرصه اقتصاد را تغییر و سـپس بر حسن اجرای آن نظارتی بدون تعارف داشته باشد. مخلص کلام اینکه احکام برنامه‌های توسعه‌ای باید دارای ضمانت اجرائی شوند و مسیر اجرای آن مشخص باشد تا همان‌گونه که در شـعارها مطرح می‌شـود، توجه بـه تعاونی‌ها و بخش خصوصی براساس نصّ صریح قانون اساسی کشور، شکلی معنادار و محقق به خود بگیرد.

لزوم تسریع مجلس برای بازبینی و تصویب قانون نظام مهندسی ساختمان

تضعیف نظام مهندسی موجب ضعف در نظارت و تضرر شاکله صنعت ساخت می‌شود

احمد گنجی*

در قانون نظام معماری و سـاختمانی مصوب سال ۱۳۵۲ و اصلاح‌شده سال ۱۳۵۶ تأسـیس دو سـازمان نظام مهندسـان معمار و شهرسازی و سـازمان نظام مهندسان ساختمان و تأسیسات پیش‌بینی شده بود. در سال ۱۳۷۱ قانون آزمایشی نظام مهندسی سـاختمان تصویب شد که به جای دو سازمان مذکور در قانون ۱۳۵۶ یک سازمان واحد با عنوان سازمان نظام مهندسی ساختمان تأسیس شود و در سال ۱۳۷۴ قانون از مرحله آزمایشـی عبور کرد و قانون نظام مهندسـی و کنترل ساختمان تصویب شد که در آن با تأکید بر ایجاد سازمان نظام مهندسی ساختمان، صراحتا در ماده ۳ هدف از تأسیس آن را تأمین مشارکت هرچه وسیع‌تر مهندسان در انتظام امور حرفه‌ای خود و تحقق اهداف این قانون در سطح کشور بیان کرده است.

درحال‌حاضر امور مربوط به ساختمان متولیان متعددی دارد که لازم است در قانون نحوه ارتباط و وظایف و مقررات انتظامی هرکدام به‌صراحت مشـخص شود و به دلیل ارزش معتنابه سـاختمان و وضعیت نابسـامان مسکن و با گذشت قریب به سه دهه از اجرای قانون، آسیب‌شناسـی نقاط ضعف و قوت قانون، انجام شده و تغییرات مورد نیاز به تصویب مجلس برسد.

همچنیـن دولت به‌ویژه وزارت راه و شهرسـازی نیز باید ضمن حمایت از سـازمان نظام مهندسـی حامی قرارگیری و تثبیت جایگاه اصلی این نهاد به‌عنوان مرجع فزاینده کیفیت را بپذیرد و با حمایت مناسب آن را به ملجأیی برای طرح و ارائه آخرین مباحث علمی و اجرائی در اولویت برنامه‌ها داشـته باشـد و با نظرداشت اینکه تضعیف نظام مهندسـی در چرخه صدور مجوز و احداث بنا و تقلیل استطاعت مالی در این مجموعه نخبه‌نهاد، موجب انحطاط در نظارت و آسـیب و زیان به بنیان صنعت ساخت خواهد شد. بدون‌شک کیفیت سـاختمان‌ها با امنیت روانی جامعه پیوند داشته و توجه به این مهـم، فراتر از توجیه خطاهای فردی، نیازمند بازنگری و بهبود نظام حکمرانی شـهری در عرصه ساخت‌وسـاز و ارتقای جایگاه نظام مهندسـی است. نظام حکمرانی شهری به نوعی مجموعه سیاسـت‌ها، روابط و مسـئولیت‌ها را در روند سرمایه‌گذاری، ساخت و بهره‌برداری از ساختمان‌های شـهری مدیریت می‌کند و نظر به اینکه براساس قانون، مسـئولیت راهبری و مدیریت حوزه مسکن با وزارت راه و شهرسازی و با مدیریت شهری است؛ ولی متأسفانه با برخورد مبتنی بر مؤلفه‌های درآمدزایی و به صورت غیرعلمی و بدون کارشناسی به نحو یک‌طرفه با صنعت ساخت، موجب ناتوانی از اعمال حاکمیت جامعه مهندسـی بر فعالان ساخت شده و در نهایت، شـاهد بی‌کیفیتی مستحدثات و ضایع‌شـدن جان و مال شـهروندان، زوال امنیت روانی، خدشه به احساسات و کرامت انسانی و درنهایت رکود و ورشکستگی صنعت ساخت در کشور هستیم.

تغییر این چرخه معیوب و تکرارشـونده صرفا با بازنگری نظام حکمرانی شهری و با مشـارکت همه ذی‌نفعان در حوزه‌های مختلف و باور نهادهای بالادست برای پذیرش مسـئولیت خود و تفکیک حاکمیت از تصدی‌گری، با مشـارکت در عرصه تصمیم‌گیری و اسـتفاده از توان علمی جامعه مهندسـی که در قالب سازمان‌های نظام مهندسی و دفاتر خدمات مهندسـی وجود دارند، میسـر بوده که می‌توانند در گسـتره‌ای عظیم در موضوعات فنی جامعه هدف را همراهی کنند. همچنین ضمن توجه به شفاف‌سـازی و رفع تضاد منافع، به‌ویژه صلاحیت سـازندگان و تعمیم‌کننـدگان، هدایت منابع مالی حاصله به طرح‌های پایدار، سـاماندهی بازار مسکن و ارتقای دانش خریداران، استفاده از تکنولوژی‌های به‌روز و نوین و ارتقای کیفیت مصالح و صنعتی‌سازی و هوشمندسازی سـامانه‌های صدور مجوز ازجمله مواردی است که باید به طور جدی و کارشناسانه به آنها توجه کرد و با مشارکت اثرگذار نظام مهندسی در سیاست‌گذاری‌ها و پذیرش استقرار آن به‌عنوان سـازمانی نخبه‌نهاد، یک گام بزرگ در ارتقای کیفیت ساخت‌وسـاز و تحقق موارد یادشده را در بر خواهد داشت.

* متخصص حوزه عمران و شهرسازی
کارشناس عمران، فعال حوزه ساختمان و مدیریت شهری

جدول ۴۵۴۴ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- مدرسـه مقطع متوسطه- میوه‌های خشک‌کرده ۲- مأمور مراقبت از راه- نماد- چند رأی ۳- خسته و درمانده- زشـت و نفرت‌انگیز- مقـدار کمی از غـذا ۴- میان‌برنامه تلویزیونی- نویسـنده فرانسوی نمایشنامه خسیس- آبگیر ۵- یازده- از انواع فعل ماضی- مسـجد منسـوب به امام زمان(عـج) در قم ۶- بی‌شـرمی- مأمور عملیات دشـوار جنگی- هر یـک از اخلاط چهارگانه طـب قدیم ۷- بچه سگ- کوهی که کشـتی نوح(ع) بر آن نشست- آشامیدن ۸- دسـتوری- سـنگ‌های قیمتی و زینتی- آهار ۹- شـتر بارکش- رودی جاری در مازندران- نشانه اختصاری سازمان بهره‌وری انرژی ایران ۱۰- خاندان- جداکردن مواد سـمی و زائد از خون- بازتابیـده ۱۱- واحد اقتصادی که برای تأمین منافع همه اعضا تشکیل می‌شود- تخم‌کتان- گوشت آذری ۱۲- اکسیر- خمیری چسبنده برای آماده‌سازی سطح- برادر پدر ۱۳- باد بسیار گرم- فاقد خصلت‌های پسندیده- استاندار قدیـم ۱۴- کوچک‌ترین ذره- خانه سـاحلی- موزون ۱۵- شجاع و قوی- کتاب خاطرات معصومه آباد که در سال‌های ابتدایی جنگ به عنوان امدادگر در جبهه بوده است.

عمودی:

۱- فیلمی مطرح از سـینمای ژاپن ساخته کوروساوا- بی‌رونق ۲- زمین پست اشباع‌شده از رطوبت- دستگاهی برای اندازه‌گیـری جریان الکتریکی ۳- نام خداوند در دین یهود- رود جاری در خراسـان شمالی- همگانی ۴- مقام و رتبه- علم نحو می‌داند- همیشـه ۵- سـاز شکسته- قتلگاه- فیلمی ساخته رسـول ملاقلی‌پور- بتی در عصر جاهلـی ۶- چک مسـافرتی- فـراق- طولانی‌ترین رود جهان ۷- انگشـت کوچک- ورزش توپ و تور ۸- رابطه خویشـاوندی آبـا و اجـدادی- غیرواقعی- بی‌کم‌وکاسـت ۹- شهرستانی در اسـتان سیستان‌وبلوچستان- پیرایه ۱۰- از شبکه‌های تلویزیونی کشورمان- کهنه و فرسوده- نصیحت ۱۱- آبکی- گدایی- مادر حضرت محمد(ص)- پسوند نسبت ۱۲- نوزاد حشـره- نوعی پنیر خامه‌ای- میخ در گویش عرب ۱۳- دانـه خوراکی مقوی- خطی در دایره- توده مردم عادی ۱۴- ایدئالیست- گلی زیبا ۱۵- پارسای دیرنشین- نمایشنامه‌ای نوشته محمود استاد محمد

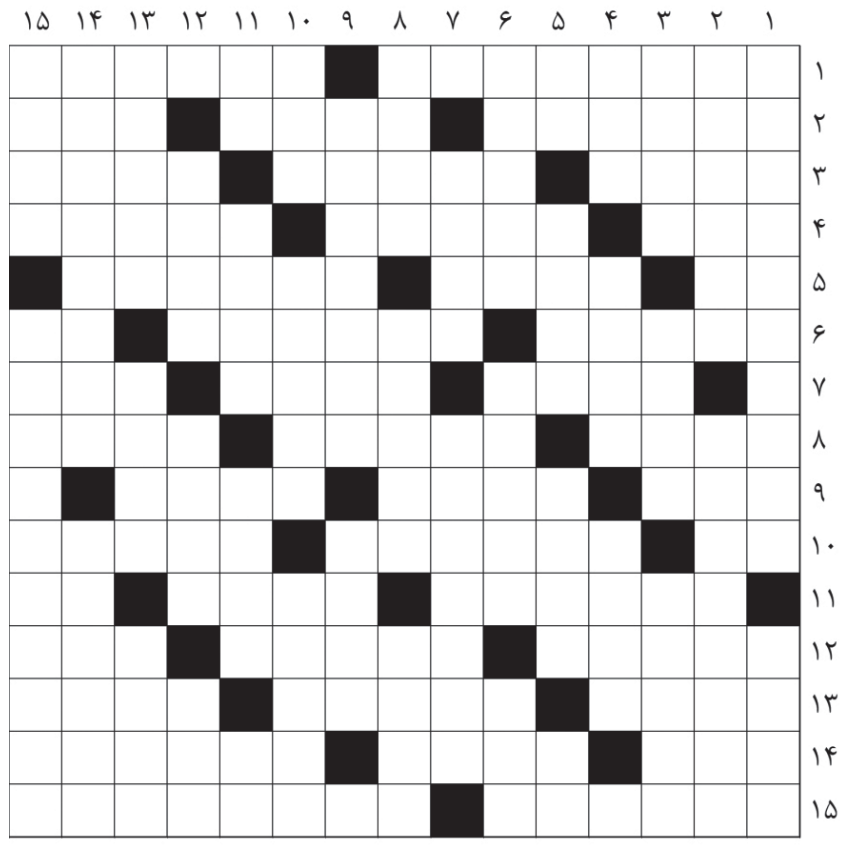

حل سودوکو سخت

۱	۸	۷	۳	۶	۲	۹	۵	۴
۹	۶	۵	۴	۸	۱	۷	۲	۳
۴	۳	۲	۵	۹	۷	۶	۱	۸
۲	۷	۳	۶	۵	۸	۱	۴	۹
۶	۴	۱	۹	۲	۳	۵	۸	۷
۸	۵	۹	۱	۷	۴	۳	۶	۲
۳	۲	۶	۷	۴	۵	۸	۹	۱
۵	۱	۸	۲	۳	۹	۴	۷	۶
۷	۹	۴	۸	۱	۶	۲	۳	۵

حل سودوکو ۳۵۳۹

۴	۵	۷	۹	۸	۲	۳	۱	۶
۱	۳	۹	۷	۴	۶	۵	۲	۸
۸	۶	۲	۵	۱	۳	۴	۷	۹
۹	۲	۳	۴	۶	۷	۱	۸	۵
۵	۱	۸	۲	۳	۹	۶	۴	۷
۷	۴	۶	۸	۵	۱	۹	۳	۲
۲	۹	۱	۶	۷	۴	۸	۵	۳
۶	۸	۴	۳	۲	۵	۷	۹	۱
۳	۷	۵	۱	۹	۸	۲	۶	۴

حل جدول ۴۵۴۳

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ح	ق	ت	ق	د	م	■	ک	ا	ر	ن	ا	م	ه	■
۲	س	ر	ن	و	ش	ت	■	ل	و	ا	ش	■	ف	ر	ح
۳	د	ا	و	■	ن	ع	م	ت	■	ک	ا	ک	ت	و	س
۴	ز	■	م	ا	ه	ر	و	■	ا	ب	د	ا	■	ی	ی
۵	ن	م	ن	م	■	ض	ر	ب	ت	■	ر	ش	ک	ی	ن
۶	د	ن	د	ا	ن	■	خ	ا	ل	ق	■	ت	ر	ن	م
۷	ا	ی	■	ن	ا	س	■	د	ل	پ	س	ن	د	■	ص
۸	ن	ر	م	■	خ	و	ش	خ	و	ا	ب	■	ی	ه	و
۹	ر	■	ی	و	ن	س	ک	و	■	ن	ق	ص	■	م	ر
۱۰	و	ا	ک	س	■	ه	و	ر	ا	■	ت	و	س	ک	ا
۱۱	ح	ب	س	ی	ه	■	ف	ک	و	ر	■	ف	ل	ف	ل
۱۲	ا	ر	■	ل	ا	ل	ه	■	ل	و	ب	ی	ا	■	م
۱۳	س	ی	ا	ه	ر	ک	■	پ	ی	ک	ر	■	م	ا	ل
۱۴	ت	ش	ت	■	و	ا	ر	و	■	ا	ی	و	ا	ن	ک
۱۵	■	م	ی	ل	ی	م	ت	ر	■	ر	ا	و	ن	د	ی

سودوکو سخت ۳۵۴۰

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

			۵				۹	
۷		۶		۹	۱		۵	
			۲			۶		
۸	۴				۲			
		۱				۲		
			۷				۸	۵
		۴			۷			
	۱		۳	۵		۷		۴
	۳				۹			

سودوکو ساده ۳۵۴۰

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

	۲		۸	۷	۶			۵
۶	۵		۱	۹		۷		
						۹	۶	
	۱					۶		
۵		۷	۶		۴	۲		۱
		۴					۷	
	۴	۵			۳			
		۶		۱	۸		۲	۳
۸			۷	۴	۹		۵	